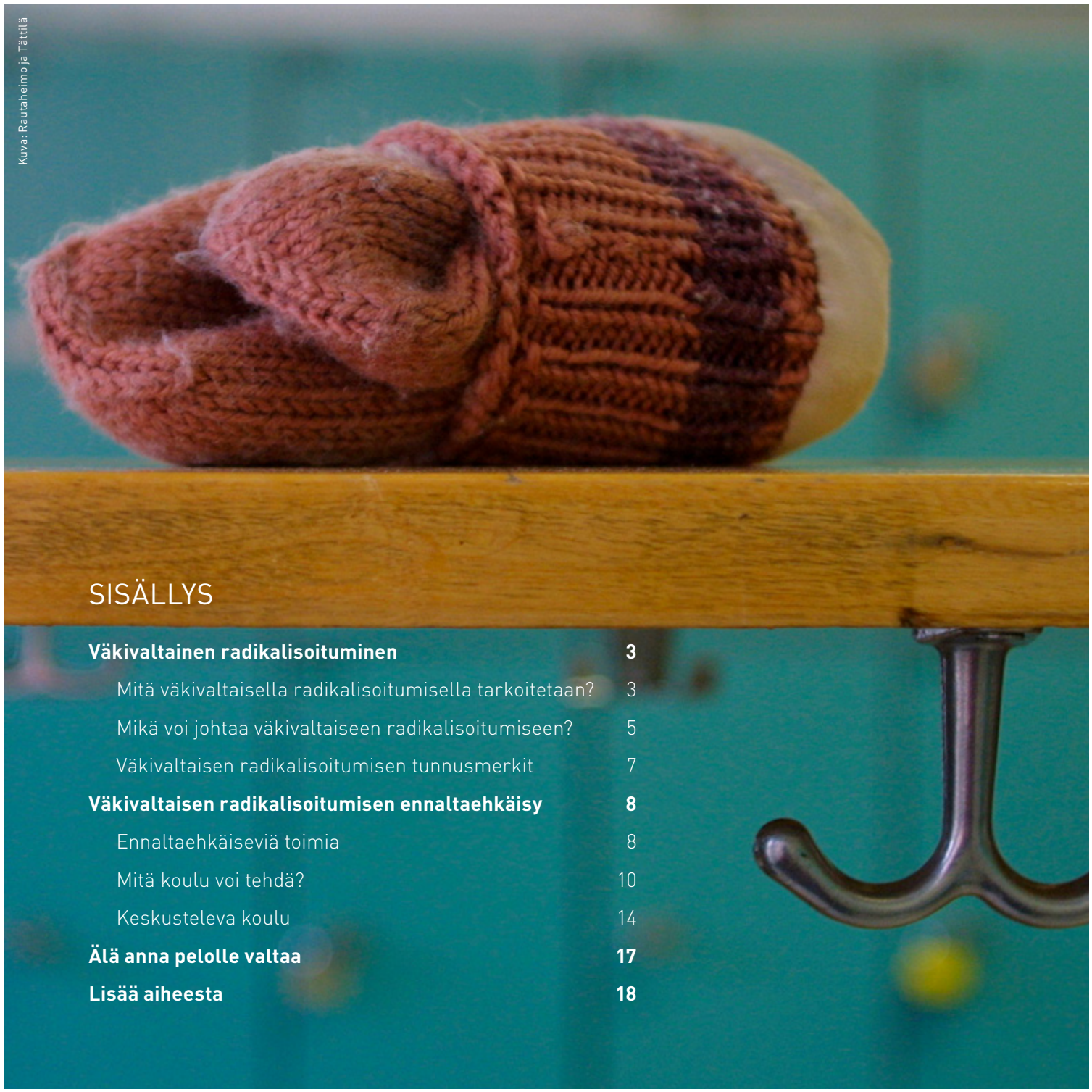

**VÄKIVALTAISEN
RADIKALISOITUMISEN
ENNALTAEHKÄISY
KOULUISSA JA
OPPILAITOKSISSA**

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

SISÄLLYS

Väkivaltainen radikalisoituminen	3
Mitä väkivaltaisella radikalisoitumisella tarkoitetaan?	3
Mikä voi johtaa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen?	5
Väkivaltaisen radikalisoitumisen tunnusmerkit	7
Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy	8
Ennaltaehkäiseviä toimia	8
Mitä koulu voi tehdä?	10
Keskusteleva koulu	14
Älä anna pelolle valtaa	17
Lisää aiheesta	18

VÄKIVALTAINEN RADIKALISOITUMINEN

Mitä väkivaltaisella radikalisoitumisella tarkoitetaan?

Väkivaltainen radikalismi eli ääriajattelu tarkoittaa sitä, että väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, siihen kannustetaan tai se oikeutetaan aatemaailmalla tai ideologialla perustellen. Äärimmillään radikalisoituminen voi johtaa terroristisiin tekoihin.

Vihapuhe, rasismi ja väkivaltainen ääriliikehdintä on lisääntynyt eri puolilla Eurooppaa. Suomessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin uhka on sisäministeriön arvion mukaan edelleen pieni. Se on kuitenkin kasvanut viime vuosina. Suomessa esiintyy äärioikeistolaista, ääriivasemmistolaista ja ääriuskonnollista väkivaltaista radikalisoitumista. Lisäksi esimerkiksi koulusurmien taustalla on ollut ääriajattelua.

Yksi yleisimmin esitettyjä kysymyksiä on, halutaanko radikaalit ajatukset kieltää kokonaan. Oikein kanavoituna radikalisoituminen voi olla positiivinen ilmiö, toisinaan muutos jopa vaatii sitä. Moni hyvä asia on saanut alkunsa radikalisoitumisesta. Positiivinen yhteiskunnallinen muutos – esimerkiksi naisten ääni-

oikeuden toteutuminen Suomessa 1900-luvun alussa – vaatii joskus radikaaleja ajatuksia, jotka haastavat yhteiskunnan rakenteita. Väkivaltainen radikalisoituminen sen sijaan on marginaalinen ilmiö eikä suurin osa radikalisoituneista päädy koskaan käyttämään väkivaltaa.

Hallitus on asettanut tavoitteekseen, että Suomi on vuonna 2025 avoin ja kansainvälinen, kieliltään ja kulttuuriltaan rikas maa, josta tekee ainutlaatuisen asukkaiden positiivinen asenne toisiaan sekä ympäröivää maailmaa kohtaan. Haasteellinen taloudellinen tilanne, yhteiskunnan nopeaan muutokseen liittyvät epävarmuudet ja pakolaiskriisi ovat kuitenkin luoneet Suomessa ja muualla Euroopassa kasvu-alustaa vihamieliselle kielenkäytölle, ääriasenteille ja jyrkille vastakkainasetteluille. Vihapuhe horjuttaa luottamuksen ja turvallisuuden tunteen perusteita. Se myös lisää kielteistä käyttäytymistä esimerkiksi maahanmuuttajia ja muita vähemmistöjä kohtaan.

*Lasten ja nuorten
ääriajattelu on kohdattava
heidän omassa maailmassaan
ennen kuin siitä kehitty
aikuisten maailmassa
verkostoja ja liikkeitä.*

VIHAPUHE UHKAA DEMOKRATIAA

Vihapuhe on ilmiö, joka yhä enemmän rajoittaa moniäänistä, demokraattista keskustelua Suomessa. Tämä koskee erityisesti naisten ja tyttöjen sekä vähemmistöjen oikeutta osallistua julkiseen keskusteluun. Vihapuhe on yksi niistä asioista, jotka YK:n ihmisoikeusneuvoston määräaikaistarkastelussa määriteltiin Suomen suurimmiksi ihmisoikeusongelmiksi.

Oikeusministeriön vuonna 2016 julkaiseman selvityksen mukaan vihapuhe vaikuttaa sen kohteiden turvallisuuden tunteeseen, psyykkiseen terveyteen ja viranomaisluottamukseen, ja saa vihapuheen kohteena olevat välttelemään tietyillä paikoilla liikkumista. Vihapuhe kohdistuu Suomessa erityisen paljon naisiin ja maahanmuuttajiin, joten sen ehkäiseminen on toimenpide, joka olennaisesti parantaa näiden ryhmien asemaa ja ihmisoikeuksia maassamme.

Häirinnän ja vihapuheen ennaltaehkäisemiseen ja niihin puuttumiseen liittyvien toimenpiteiden tulee näkyä kansalaisten arjessa. Tämä vaatii kansalaisten aktiivisuuden ja tietoisuuden lisäämistä sekä rohkeutta puuttua asiaan esimerkiksi erilaisin kampanjoin. Järjestösektorilla tulee olla vahva rooli ihmisoikeuksien puolustamisen ja matalan kynnyksen palveluiden tuottamisessa. Ihmisoikeuskasvatukseen ja yhdenvertaisuussuunnitteluun tulee panostaa eri organisaatioissa. Sen tulisi sisältyä kaikkeen lasten ja nuorten parissa tehtävään työhön.

Mikä voi johtaa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen?

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisyssä ja siihen puuttumisessa on oleellista pyrkiä ymmärtämään ilmiön syitä ja taustoja. Millaiset ihmiset kiinnostuvat radikaaleista liikkeistä ja miksi? Väkivaltaisen radikalisoitumisen syitä voi etsiä sekä yhteiskunnan ja sosiaalisen kanssakäymisen että yksilönkin tasolta. Useimmiten taustalta löytyy monia tekijöitä. Ei ole olemassa yhtä polkua tai tiettyä profiilia, joka johtaa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen.

Vihapuheen ja rasistisen käytöksen taustalla voi olla esimerkiksi epäoikeudenmukaisuuden, ulkopuolisuuden, merkityksettömyyden ja joskus myös kiusaamisen tunteita ja kokemuksia. Sen vuoksi on tärkeää lisätä osallistumisen ja vuorovaikutuksen mahdollisuuksia sekä vahvistaa tietopohjaa ja kykyä asettua toisen asemaan. Vihapuheeseen ja rasismiin on puututtava sekä nopeasti vaikuttavin toimin että tavoilla, jotka vaikuttavat ennaltaehkäisevästi kielteisten ilmiöiden syntyyn.

Väkivaltainen radikalisoituminen perustuu ajatteluun, jossa ihmiset jaetaan meihin ja muihin, ja jossa väkivalta muita kohtaan on oikeutettua. Väkivaltaiset ääriliikkeet ja niiden jäsenet eivät tunnusta ihmisoi-keuksia eivätkä sitä, että kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia ja yhtä arvokkaita riippumatta taustasta, uskonnosta, henkilökohtaisista ominaisuuksista tai muista vastaavista tekijöistä. Väkivaltaiselle radika-

lisoitumiselle on myös tyypillistä, että rangaistuksen pelko ei ehkäise väkivaltaista tekoa. Tekijät ovat usein niin vakuuttuneita toimintansa oikeutuksesta, että ovat valmiit uhraamaan henkensä teon yhteydessä.

Muun muassa lapsiasiavaltuutettu on esittänyt huolensa suomalaisten nuorten ääriajattelusta. Nuorten ääriajattelu pitää kohdata ja haastaa. Jos keskustelu puuttuu, yhteiskunnan polarisaatio kasvaa. Ihmisille voi tulla tunne, että oikeusvaltio ei anna heille turvaa eikä vastaa heidän tarpeisiinsa. He alkavat itse etsiä ratkaisuja. Lasten ja nuorten ääriajattelu on kohdattava heidän omassa maailmassaan ennen kuin siitä kehittyä aikuisten maailmassa verkostoja ja liikkeitä.

KATTAVAA SELITYSTÄ VÄKIVALTAISELLE RADIKALISOITUMISELLE EI OLE

Syrjäytyminen, kokemus epäoikeudenmukaisesta kohtelusta, identiteettikriisi ja muut henkilökohtaiset kriisit, väkivallan ihannointi tai pettymys demokratiaan voivat toimia ääriliikkeitä kohti työntävinä tekijöinä. Ryhmään kuulumisen tunne, valta, järjestys, sitoutuminen, lojaliteetti, seikkailunhalu, sankaruus tai ideologinen tehtävä voivat omalta osaltaan houkutella hakeutumaan väkivaltaisiin ääriliikkeisiin.

Sille miksi nuori liittyy väkivaltaiseen ääriliikkeeseen ei siis ole löydettävissä yhtä kattavaa selitystä. Suurin osa maailman nuorista ei koskaan päädy tukemaan väkivaltaa, vaikka lähtökohdat olisivat haasteelliset. Toisaalta täysin tavanomaisista ja vauraistakin lähtökohdista oleva nuori voi kokea turhautumista yhteiskuntaa ja sen epäkohtia

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen on koko yhteiskunnan yhteinen asia.

kohtaan, ja päätyä käyttämään väkivaltaa muutoksen keinona. Näyttää kuitenkin siltä, että sosiaalisella integraatiolla on suuri merkitys ääriliikkeiden ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnassa. Syrjäytyneet, vaille ääntä jätetyt nuoret ovat alttiimpia rekrytoijien lupauksille kuin muut. Siksi Suomessakin tulisi kiinnittää entistä enemmän huomioita syrjäytymisen vastaisiin toimenpiteisiin sekä maahanmuuttajien että kantasuomalaisten joukossa.

Länsimaissa syrjinnän, rasismien tai ulkopuolisuuden kokemukset edistävät nuorten alttiutta ääriliikkeiden viesteille, ideologioille ja vaikutteille. Ääriliike saattaa olla nuorelle ensimmäinen yhteisö, jossa hän kokee saavansa arvostusta ja asemaa. Ulkopuolisuuden tunne, työttömyys, koulun käynnin keskeyttäminen tai opiskelupohjan puuttuminen kokonaan luovat kasvualustaa radikalisoitumiselle. Maahanmuuttajien osalta painottuvat lisäksi kotoutumisen onnistuminen ja kielitaito. Epäoikeudenmukaisuuden kokemus ruokkii ilmiötä.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen tunnusmerkit

Samaan aikaan, kun väkivaltainen radikalisoituminen on aiheena todella ajankohtainen, tietoisuus siitä on vähäistä. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen on koko yhteiskunnan yhteinen asia.

Merkkejä väkivaltaisesta radikalisoitumisesta voivat olla esimerkiksi kaveripiirin muutos, muutokset elämäntavassa ja vapaa-ajan vietossa, mielipiteiden jyrkkeneminen sekä epätavallinen kiinnostus ja vahvat mielipiteet tietyistä aiheista. Yksittäiset merkit eivät vielä itsessään ole välttämättä syy huolestua vaan tärkeämpää on tarkastella, millainen rooli niillä on yksilön elämän vaiheissa ja suhteessa toisiinsa.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen osalta ei ole olemassa kattavaa tunnusmerkistöä. Opettajien ja lasten ja nuorten parissa työskentelevien henkilöiden tulee tunnistaa huolta herättävät muutokset lasten ja nuorten käytöksessä ja ohjata asia aina opiskeluhoitopalveluiden piiriin.

VÄKIVALTAISEN RADIKALISOITUMISEN ENNALTAEHKÄISY

Ennaltaehkäiseviä toimia

Väkivaltaista radikalisoitumista voidaan parhaiten torjua ennaltaehkäisevällä työllä. Ennaltaehkäisy on aina tehokkaampaa kuin seurausten korjaaminen. Ennaltaehkäisy lisää ihmisten turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta sekä vähentää eri väestöryhmien välistä vastakkainasettelua ja yhteiskunnan polarisaatiota.

Väkivaltainen radikalisoituminen ei ole ainoastaan Suomen, Pohjoismaiden tai Euroopan haaste, vaan se koskettaa koko maailmaa. Ääriajattelu myös muuttaa jatkuvasti muotoaan. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyä tehdään paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Suomi osallistuu aktiivisesti myös kansainväliseen yhteistyöhön. Kansainvälisen toiminnan kautta paitsi vaihdetaan tietoa eri maiden kokemuksista ja hyvistä käytännöistä, myös pohditaan yhteisesti sellaisia toimia, joilla väkivaltaista radikalisoitumista voidaan eri tavoin ennaltaehkäistä.

Sisäasiainministeriö koordinoi Suomessa valtakunnallisesti tehtävää työtä kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn

Ennaltaehkäisy on aina tehokkaampaa kuin seurausten korjaaminen.

toimenpideohjelman avulla. Ohjelma on valmisteltu laajassa yhteistyössä viranomaisten, järjestöjen ja yhteisöjen edustajien kanssa. Kansallinen toimenpideohjelma toteuttaa niitä kansainvälisiä tavoitteita, jotka on asetettu Euroopan unionissa ja YK:ssa. Myös pohjoismaisessa yhteistyössä kehitetään tutkimusta ja käytännön toimia väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi.

Kansallisen toimenpideohjelman kohderyhmänä ovat ryhmät ja yksilöt, jotka ovat vaarassa radikalisoitua. Tavoitteena on varmistaa, että joka puolella Suomea on valmiudet ja pysyvät rakenteet ehkäistä ennakolta väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismia. Erityisesti halutaan vahvistaa lasten ja nuorten kykyä tunnistaa ja suojautua väkivaltaan yllyttäviltä viesteiltä ja vaikuttamiselta.

Koulu on tärkeimpiä yhteiskunnallisen kasvattamisen ja kansalaisuuteen kasvamisen paikkoja.

Suomessa muun muassa poliisi, opettajat, sosiaalityöntekijät, terveysalan ammattilaiset, nuorisotyöntekijät, järjestöt sekä uskonnolliset ja muut yhteisöt tekevät väkivaltaista radikalisoitumista ennaltaehkäisevää työtä ruohonjuuritasolla.

Osana opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämää Merkityksellinen Suomessa -ohjelmaa järjestetään lasten ja nuorten parissa työskenteleville koulutusta, joka antaa uutta osaamista monikulttuurisessa työympäristössä toimimiseen. Opetushenkilöstöä ja muita ammattilaisia valmennetaan käymään hankalia keskusteluja, jotka liittyvät muun muassa vihapuheeseen, rasistiseen käytökseen ja radikalisoitumisen signaaleihin.

Mitä koulu voi tehdä?

Koulut ovat keskeisessä asemassa väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisyssä useasta syystä. Perusopetus tavoittaa käytännössä kaikki nuoret ja toisen asteen koulutus suuren määrän nuoria. Koulu on tärkeimpiä yhteiskunnallisen kasvattamisen ja kansalaisuuteen kasvamisen paikkoja. Se voi toimia yhteiskunnallisen keskustelun areenana, jossa myös voidaan kehittää ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin ja ilmiöihin. Yhtenä arvoperustana uusissa

perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia.

Koulu voi tehdä paljon lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi ja syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi. Hyvä itsetunto, yhteisöön kuulumisen tunne ja kokemus aidosta vaikuttamismahdollisuuksista suojaavat syrjäytymiseltä. Koulun tehtävä on opettaa ihmisenä kasvamisen ja demokraattisen kansalaisuuden keskeisiä osaamistekijöitä, kuten avointa mieltä, uteliaisuutta, halua ymmärtää toista, kulttuurienvälistä ymmärrystä sekä demokraattisen väittelyn ja rauhanomaisen konfliktinratkaisun taitoja. Myös kriittisen ajattelun taidot, kuten kyky erottaa tieto näkemyksistä, ovat tärkeitä.

Koulun opetus perustuu tieteelliseen tietoon ja koululla on tärkeä rooli siinä, että lapset ja nuoret oppivat pohtimaan asioita monipuolisesti sekä perustelemaan omat mielipiteensä. Tärkeätä on tiedostaa, että kaikki kannanotot eivät ole yhtä perusteltuja, sekä oppia perustelemaan omat mielipiteet paikkansa pitävillä tiedoilla.

Kehittymisen tueksi oppilaat tarvitsevat koulun aikuisten jatkuvaa mallia, innostavaa ilmapiiriä ja paljon tilaa käsitellä asioita yhdessä. Oppilaita

ohjataan toimimaan erilaisuutta arvostavassa, ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan.

Kouluilla ja opettajilla on vapaus valita, miten oppimiselle asetetut tavoitteet ja sisällöt saavutetaan ja mitä materiaaleja ja menetelmiä käytetään. Useat ihmisoikeus- ja rauhankasvatusjärjestöt sekä medialukutaitoa kehittävät järjestöt ovat tuottaneet opetushenkilökunnan käyttöön tukimateriaalia, joka liittyy esimerkiksi konfliktien ratkaisemiseen, rauhassa elämiseen, empatiakyvyn edistämiseen sekä kriittiseen medialukutaitoon.

Suomessa korostetaan muiden Pohjoismaiden tavoin sitä, että koulun perustehtävä on tarjota lapsille ja nuorille turvallinen paikka laadukkaalle oppimiselle ja vastata siitä, että kaikkien oppilaiden tarpeista huolehditaan mahdollisimman hyvin. Yksikään oppilas ei saa jäädä huomaamatta ja jokaiseen haasteeseen tartutaan välittömästi myös silloin, kun oppilas mahdollisesti on syrjäytymässä, radikalisoitumassa tai ajautumassa muihin ongelmiin. Toimivat monialaiset opiskeluhoitopalvelut ovat keskeisessä asemassa ennaltaehkäisyssä.

Tärkeätä on tiedostaa, että kaikki kannanotot eivät ole yhtä perusteltuja, sekä oppia perustelemaan omat mielipiteet paikkansa pitävillä tiedoilla.

Kuva: Satu Haavisto

On erittäin tärkeää, ettei ketään nuorta leimata ja ettei väärinymmärryksiä tai ylitulkintoja pääse syntymään.

NUORTEN TUKEMINEN ON TÄRKEÄÄ

Väkivaltainen radikalisoituminen ja ekstremismi ovat suhteellisen uusia aiheita Suomessa. Kouluissa voidaan kokea, että aiheesta on epämukava ja vaikea puhua. Puuttuu oikeata tietoa, kokemusta ja hyviä käytänteitä. Jotkut opettajat ja rehtorit kokevat epävarmuutta siitä, miten nuorten ääriajatuksiin viittaa-viin kommentteihin tulisi reagoida ja vastata. Koulujen henkilökunta saattaa kokea epävarmuutta siitä, milloin jonkun nuoren osalta olisi syytä ottaa yhteyttä esimerkiksi poliisiin. On erittäin tärkeitä, ettei ketään nuorta leimata ja ettei väärinymmärryksiä tai ylitulkintoja pääse syntymään. Suomessa opettajille ei haluta antaa sellaista viestiä, että koulun tehtävä olisi erityisesti tarkkailla väkivaltaisesti radikalisoitumassa olevia nuoria.

Kouluille tulee tarjota riittävästi ja mahdollisimman oikeata tietoa väkivaltaisesta radikalisoitumisesta. Uusien haasteiden edessä opettajat tarvitsevat tukea ja välineitä hankalien ja kiistaa herättävien keskusteluiden käymiseksi nuorten kanssa myös ääriajatuksista. Tärkeää on, että nuori kokee olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi kouluympäristössään ja että hän voi esittää ajatuksiaan vapaasti aikuisten siitä

provosoitumatta tai kokematta epävarmuutta. Vuorovaikutuksen tulee olla avointa ja ei-tuomitsevaa. Sen tulee perustua rehellisyyteen ja luottamukseen.

Ratkaisujen kehittämisen lähtökohta on empatian ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen ja yhdessä tekeminen. Nuori, jonka tilanteesta ollaan huolissaan, tulee pitää mukana ja pyrkiä ottamaan mukaan yhteisöön eikä esimerkiksi sulkea uhkana pois. Yhteiset näkemykset ja sellaiset päätökset, joiden kanssa kaikki voivat elää, syntyvät keskustelun kautta. Lapsilta ja nuorilta voi kysyä, miltä me haluamme Suomen näyttävän esimerkiksi viiden vuoden kuluttua.

Opettajien tehtävä on tarjota mahdollisuudet oppimiselle, mutta tämän lisäksi heillä tulee olla perustiedot väkivaltaisesta radikalisoitumisesta. Opettajat tarvitsevat ymmärrystä eri käsitteistä, tietoa radikalisoitumisen mahdollisista merkeistä ja syistä sekä median ja sosiaalisen median vaikutuksesta. Kasvat-
tajilla tulee ennen kaikkea olla käytännön työkaluja ja varmuus keskustelujen käymiseen myös kiistaa herättävistä aiheista lasten ja nuorten kanssa. Nuori haluaa tuntea, että häntä kuunnellaan, ymmärretään ja tuetaan – ja ettei häntä uhata.

Nuori, jonka tilanteesta ollaan huolissaan, tulee pitää mukana ja pyrkiä ottamaan mukaan yhteisöön eikä esimerkiksi sulkea uhkana pois.

Uudet opetussuunnitelman perusteet, niiden arvo-pohja, työtavat, tavoitteet ja sisällöt luovat luon-nollisen lähtökohdan vähentää myös väkivaltaisen ekstremismin syntymisen riskejä.

Keskusteleva koulu

Koulun tulee kiinnittää huomiota siihen, että jokai-nen nuori tuntee tulevansa nähdyksi ja kuulluksi. Kaikkien ihmisten keskeinen perustarve on tuntea itsensä merkitykselliseksi. Suomessa ja maailmalla on runsaasti hyviä käytänteitä oppilaita osallistavista toimintatavoista.

Edessä on todennäköisesti uusia haasteita, jotka hei-jastuvat myös lapsiin ja nuoriin. Esimerkiksi ilmas-tonmuutos tulee luultavasti kasvattamaan Suomeen tulevien pakolaisten määrää. Luottamus ja kansa-laisten keskinäinen kunnioitus sekä niitä ylläpitävät instituutiot ovat olleet Suomen hyvinvoinnin perus-tekijöitä. Nykyinen Suomi on rakennettu yhteistyöllä. Yhdessä tekeminen on vahvuutemme, jolla voimme torjua ongelmat. Tästä voimme olla ylpeitä. Jos kes-kustelemme esimerkiksi maahanmuutosta ja siihen liittyvistä asioista avoimesti, myös oppilaitoksissa, pystymme menemään rakentavampaan suuntaan.

Keskustelun kautta syntyy yhteinen näkemys ja yhteisiä päätöksiä siitä, mihin suuntaan olemme menossa.

Maailmassa on käynnissä useita vaikeita konflikteja, jotka aiheuttavat kärsimyksiä ja joilla on pakolai-suuden ja terrorismin kaltaisia kauaskantoisia seu-rauksia. Meillä ei ole varaa ummistaa silmiämme niiltä myöskään Suomessa. On tärkeää, että lapset ja nuoret oppivat ymmärtämään erilaisuutta ja saman-laisuutta sekä ennen kaikkea elämään rauhassa yhdessä toinen toistaan kunnioittaen.

ÄLÄ ANNA PELOLLE VALTAA

Terrorismin herättämä pelko on terroristien tavoite. Pelokkaat ihmiset toimivat eri tavoin kuin ihmiset, jotka luottavat ympäristöönsä ja tuntevat olonsa turvalliseksi. Pelko herättää tarpeen löytää syyllisiä. Pelko lisää polarisaatiota ja tarvetta jakaa ihmiset meihin ja muihin. Pelko lisää pelkoa ja vaikuttaa yhteiskuntaan laajasti.

Terrorismiin liittyvää pelkoa on vaikea hallita tosiasioiden avulla. Uhrikurien vertailu ei helpota, vaan saattaa lisätä epäilystä siitä, että pelkoa ja turvattomuutta ei oteta vakavasti. Esimerkiksi tapaturmissa kuolee vuosittain noin 2 500 ihmistä ja suuri osa tapaturmista tapahtuu kotona tai muuten tutussa ympäristössä. Tästä huolimatta tapaturmat eivät herätä ihmisissä pelkoa. Myöskään mediassa ei kerrota näyttäviä ja dramaattisia tarinoita vakavista tapaturmista, joita voi tapahtua kenelle tahansa.

Terrorismin herättämä pelko uppoaa syvälle perusturvallisuutemme ja heikentää tunnetta siitä, että voimme hallita omaa elämäämme.

Suomessa tavoitteena on, että aina kun herää huoli henkilön radikalisoitumisesta, löytyy taho, joka ottaa asian hoitaakseen. Tarkoitus on, että osaisimme

toimia kuten onnettomuustilanteissa: kun näemme ihmisen kaatuvan kadulla, tarkistamme tilanteen ja teemme voitavamme, mutta kutsumme tarvittaessa ambulanssin. Emme itse lähde diagnosoimaan tai korjaamaan mahdollisia vammoja, vaan reagoimme hälyttämällä ammattilaiset apuun.

Koulussa apuna voivat olla opiskelijahuoltopalvelut, jotka arvioivat tilanteen ja ovat tarvittaessa yhteydessä poliisiin. Poliisi huolehtii siitä, että henkilö ohjataan tarvittaessa kunnan tai järjestöjen palvelujen piiriin. Tärkeätä on, että paikallisesti tiedetään, mihin otetaan yhteyttä. Poliisi selkiyttää parhaillaan ohjeistusta ja käytäntöjä tämän osalta. Sisäministeriö on myös käynnistämässä hanketta, jonka tavoitteena on varmistaa palveluun ohjauksen toimivuus.

Propaganda, salaliittoteoriat, valeuutiset ja kaikinainen ihmisten manipulointi ovat tämän päivän haasteita. Voimme kaikki osallistua väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisyyn huolehtimalla siitä, ettemme itse vahingossakaan syylisty niihin.

LISÄÄ AIHEESTA

Opetushallituksen Edu.fi-sivustolle on koottu ajankohtaista taustatietoa väkivaltaisesta radikalisoitumisesta, tietoa sen ennaltaehkäisemisestä sekä erilaisia aineistoja opettajien ja koulun johdon tueksi.

Opetushallitus on julkaissut oppilaitosten tueksi oppaan Rakentavaa vuorovaikutusta. Lisäksi on käännetty suomen ja ruotsin kielelle kaksi Euroopan neuvoston aihepiiriin liittyvää aineistoa. Verkkosivuilla on myös linkkejä käynnissä oleviin opettajien

täydennyskoulutushankkeisiin sekä kansainvälisiin projektirahoituskanaviin.

Kansainvälisistä yhteistyötahoista mm. Euroopan neuvosto, UNESCO ja Pohjoismaiden ministerineuvosto ovat kehittäneet verkkopohjaista materiaalia. Runsaasti esimerkkejä eri maiden hyvistä käytänteistä löytyy RAN-verkoston (Radicalisation Awareness Network) sivuilta.

VERKKOAINEISTOT

Väkivaltaisen ekstremismin ehkäisy -materiaalit ja aineistot edu.fi -verkkopalvelussa

http://edu.fi/yleissivistava_koulutus/hyvinvointi_koulussa/ekstremismin_ehkaisy/

Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyyn toimenpideohjelma

<http://intermin.fi/julkaisut/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-324-092-6>

Merkityksellinen Suomessa -ohjelma

<http://minedu.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-404-7>

JULKAISUT

Rakentavaa vuorovaikutusta. Opas demokraattisen osallisuuden vahvistamiseen, vihapuheen ja väkivaltaisen radikalismin ennaltaehkäisyyn

http://www.oph.fi/julkaisut/2017/rakentavaa_vuorovaikutusta

Kiistanalaisia aiheita opettamassa (opas opettajille)

http://www.oph.fi/julkaisut/2017/kiistanalaisia_aiheita_opettamassa

Kiistoja hallinnoimassa (opas koulun käytänteisiin)

http://www.oph.fi/julkaisut/2017/kiistoja_hallinnoimassa

OTA YHTEYTTÄ:

Maria Edel, maria.edel@oph.fi

Satu Elo, satu.elo@oph.fi

Kristina Kaihari, kristina.kaihari@oph.fi

Maj-Len Engelholm, maj-len.engelholm@oph.fi

Marjut Kuokkanen, marjut.kuokkanen@oph.fi

Opetushallitus

PL 380

(Hakaniemenranta 6)

00531 Helsinki

oph.fi